

CAPITOLUL IV

*«Originalitate și elevație»
de Petre Brâncuși
Ciclu de emisiuni radio dedicate
muzicii românești în perioada
18 octombrie - 27 decembrie 1972*

«Originalitate și elevație»

- *ciclu de emisiuni radio dedicate muzicii românești* -

Emisiunea I

(Prezintă muzicologul Petre Brâncuși)

Valorile materiale și spirituale făurite de poporul nostru în anii socialismului reprezintă cea mai de preț avuție care încorporează sensibilitatea, particularitățile inimitabile, nota specifică, distinctă a națiunii române în peisajul umanismului avansat, al modernității epocii contemporane care, în România, a început în August 1944.

Problematica generală a culturii și creației artistice reprezintă un proces cu caracter istoric care relevă însăși dialectica practicii sociale. De aici decurge, ca o necesitate vitală, rolul activ, dinamic al culturii și artei în procesul de perfecționare continuă a societății socialiste în evoluția ei spre comunism. Cultura românească și a naționalităților conlocuitoare din România socialistă, sub impulsul climatului dinamic politic și social, s-a dezvoltat vertiginos, contribuind la înfăptuirea postulatelor luptei sociale. Unitatea organică a surselor culturii și artei socialiste: creație istorică națională progresistă, valorile universale și cele făurite în orânduirea socialistă, stă la temelia evoluției spiritualității contemporane.

În noile condiții de dezvoltare a țării noastre, alături de celelalte ramuri ale artei, muzica cunoaște o înflorire fără precedent în istoria poporului nostru, ea fiind pătrunsă de dimensiunile neobișnuite ale epocii pe care o trăim. Locul și rolul muzicii și al artei în procesul de educație multilaterală a maselor, de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste au fost definite cu claritate în documentele partidului nostru, fiind relevate trăsăturile primordiale ale creației literar-artistice, rolul creatorului în societate, funcția social-educativă a artei, libertatea de creație, raportul din-

tre tradiție și inovație, diversitatea stilistică, criticându-se greșelile din trecut în scopul stimulării depline a întregului câmp al frontului componistic, orientării activității creatoare și teoretice, amplificării schimburilor culturale internaționale, cunoașterii temeinice a valorilor culturii mondiale.

Alături de compozitorii consacrați au apărut numeroase talente noi din generațiile tinere care au fost sprijinite cu înțelegere și grijă pentru a se afirma armonios și nestânjenit. În ultimul deceniu s-a produs o accentuată diversificare stilistică, s-au înregistrat profilurile unor personalități și talente distincte - rezultatul manifestării tuturor individualităților creatoare. Contactul creatorilor cu viața, cu realitățile noi din patria noastră a determinat o vertiginoasă afirmare a genurilor simfonice, vocal-simfonice, camerale, a creației lirico-dramatice, a cântecului patriotic.

Muzica românească contemporană este continuatoarea unei elevate originalități, a unui potențial creator de prestigiu care s-a afirmat cu vigoare încă din secolul trecut. Fenomenul de continuitate reprezintă acel patrimoniu pe temelia căruia sporesc continuu acumulările și realizările culturii și artei socialiste. Criteriul esențial al valorificării trecutului rămâne asimilarea lui selectivă și lucidă, integrarea lui structurală și funcțională în mersul ascendent al societății.

Sensibilitatea particulară și destinul culturii noastre muzicale sunt definite în secolul trecut prin contribuția muzicienilor patrioți Gavriil Musicescu, Alexandru Flechtenmacher, George Stephănescu, Iacob Mureșianu, Gheorghe Dima, Ciprian Porumbescu, Eduard Caudella, Constantin Dimitrescu, a căror activitate este legată de tradițiile de luptă ale poporului nostru pentru eliberarea socială și națională. Se conturează atunci conceptul de școală națională de compoziție, precum și cel de originalitate născută și crescută pe solul fertil al cântecului popular românesc.

(Muzică - un cântec de Gavriil Musicescu.)

Lui George Enescu și generației contemporane lui le revine

meritul de a fi contribuit la formarea unui stil românesc în muzică, de a fi săvârșit acel salt în concepția creatoare și estetică merit să ridice școala națională de compoziție la nivelul valorilor artei universale, să realizeze o cultură generoasă, capabilă să transmită lumii bogăția spirituală a poporului român - Alfonso Castaldi, Alfred Alessandrescu, Ion Vidu, Gheorghe Cucu, Alexandru Zirra, Ion Nonna Otescu, Mihail Jora, Sabin Drăgoi, Dinu Lipatti, Dimitrie Cuclin, Mihail Andricu, Zeno Vancea, Marțian Negrea, Ion D. Chirescu și mulți alți creatori au rămas credincioși realismului și umanismului, nu s-au dezis de crezul lor, și-au găsit albia proprie, lucrările lor întrunind calitățile durabilității, dobândind dimensiuni memorabile în conștiința contemporanilor. Sondajul efectuat în zonele inedite ale folclorului, receptivitatea manifestată față de principalele direcții stilistice ale vremii, idealul comun pentru care au militat în cadrul Societății compozitorilor români înființată în anul 1920 s-au concretizat în lucrări de mare expresivitate și frumusețe cum sunt Năpasta și Divertismentul rustic de Sabin Drăgoi, Priveliști moldovenești, Simfonia I și baletul La piață de Mihail Jora, O noapte furtunoasă și Nunta în Carpați de Paul Constantinescu.

(Muzică – „Nunta în Carpați”, de Paul Constantinescu)

Tot acum apar splendidele coruri ale lui Ion Vidu, Dumitru Kiriac sau Gheorghe Cucu.

(Muzică – „Pe cărare sub un brad”, de Kiriac)

În contextul acestei evoluții spectaculoase se definește raportul dintre național și universal, se diversifică neconținut manierele și stilurile componistice. Aspirațiile spre o creație umanistă, cristalizare a platformei estetice naționale sunt sesizate de cei doi teoreticieni și pedagogi de prestigiu ai culturii noastre muzicale: Constantin Brăiloiu și George Breazu. După părerea lui Brăiloiu, estetica națională este întruchipată în una dintre capodoperile enesciene: „Și statornicia năzuinței către estetică națională printre toți compozitorii de la noi - o dovedește cea a treia sonată pentru vioară și pian, care l-a așezat pe maestrul George Enescu însuși în fruntea unei școli românești”, afirma cunoscutul

teoretician.

(Muzică - Sonata a III-a, de Enescu)

În concepția lui George Breazu, lucrările naționale rezistă timpului prin valorile prin care le exprimă în confruntarea cu cele universale. Bogăția conținutului, tendințele generalizatoare ale limbajului se cer trecute prin filtrul ce-și trage seva din sensibilitatea națională.

Folclorul orășenesc, sub raportul cercetării, este neglijat deocamdată. El este prezent însă în creație, în acest sens edificatoare fiind opera de mare strălucire și originalitate a lui Paul Constantinescu, O noapte furtunoasă, baletul La piața de Mihail Jora sau Rapsodiile lui George Enescu.

(Muzică - Rapsodia I)

În primele decenii ale secolului nostru se produce o vie mișcare de idei în jurul problemelor muzicii stimulată de concepțiile progresiste și înaintate ale epocii. Mai multe personalități de seamă au înfățișat răspicat contururile promițătoare ale înfloririi școlii naționale de compoziție din deceniile care au urmat, stimulând interesul întregii obști pentru atingerea idealului superior către care tindeau. Astfel, Dumitrie Cuclin afirma „*Din muzica românească, psihologicește bogată și pură, se poate face orice, până la expresia celei mai înalte arte posibile*”. Pe de altă parte, Sabin Drăgoi susținea: „*Dezgropată și scoasă la lumină, această muzică oglindește gândirea, moravurile și obiceiurile noastre; e aptă la orice dezvoltare și pentru orice formă ... Compozitorul român trebuie să redea prin muzică ceea ce firea neamului său reprezintă mai caracteristic, mai trainic și definitiv. Aici este izvorul originalității și personalității artistului creator*”. La rândul său Mihail Jora remarca cu clarviziune: „*... am speranța că școala românească va fi în curând un fapt împlinit prin tendința compozitorilor noștri de a scăpa de influențe străine și a se apropia mai mult de sufletul poporului nostru*”.

Spectrul sonor al creației muzicale se diversifică neconținut, se amplifică perimetrul de manifestare a talentelor. Una dintre modalitățile concrete ale evoluției muzicii românești o prefigurea-

ză George Enescu: „Înainte de a scrie sonata în caracter popular românesc, am așteptat să se facă în mine fuziunea modului de exprimare românesc, esențialmente rapsodic, cu natura mea de simfonist înnăscut. Mi-a trebuit o lungă perioadă de asimilare organică, înainte să ajung să concilies, cât mai armonios posibil, aceste două genuri incompatibile în aparență”.

În cel de-al patrulea deceniu, Constantin Brăiloiu și George Breazul, cu privirea lor istorică pătrunzătoare, sesizează aceleași coordonate ale evoluției muzicii naționale. Astfel, Brăiloiu susținea în studiul «Muzica românească»: „Închinarea smerită în fața apusului, însoțită de disprețul pentru cele pământene, încetează de tot după război. Azi, cei mai mulți dintre compozitorii noștri râvnesc vădit spre făurirea unui grai muzical al nostru”. Aceleași contururi sunt luminate de George Breazul în termeni avântați: „Constatăm în noua școală românească o manifestă tendință de apropiere a compozitorului de mediu spiritual autohton, o manifestă înclinare către palpitul vieții sufletești a poporului spre a-i desluși ritmul, o voință din ce în ce mai hotărâtă de ascultare a valorilor culturii românești și de articulare a activității creatoare în specificul sufletesc poporului”.

Albia proprie pe care și-a găsit-o muzica românească în prima jumătate a secolului XX, saltul petrecut în conștiința estetică și în modalitățile de realizare artistică, bogăția de idei și spiritul de sinteză, continuitatea și ascensiunea pe spirală a artei muzicale reprezintă eforturile și realizările cele mai de seamă ale predecesorilor care au fost valorificate și amplificate în anii fertili ai culturii din România socialistă. Asupra câtorva aspecte ale evoluției spectaculoase a culturii muzicale contemporane, cu ecouri particulare, originale în peisajul complex și contradictoriu al problematicii artei secolului XX, ecouri care au la bază o anume vigoare a expresiei, densitate imagistică, diversitatea modalităților componistice, specificul aparte al mesajului umanist, vom stăruii în emisiunile viitoare.

(Cortină: Motive maramureșene)

Ați ascultat prima emisiune din ciclul „Originalitate și ele-

vație”. A prezentat Petre Brâncuși.

Redactorul emisiunii

«Originalitate și elevație»
- ciclul de emisiuni radio dedicate muzicii românești-
Emisiunea a II-a

(Prezintă muzicologul Petre Brâncuși)

(Cortină: „Tulnice”, de M. Moldovan)

Maturitatea școlii noastre componistice este evidentă în genurile muzicii simfonice și concertante. Sub impulsul climatului nou de după eliberare, creația simfonică a compozitorilor români și ai naționalităților conlocuitoare din România reflectă, într-o expresie de aleasă ținută artistică, idealurile înaintate ale epocii contemporane și este menită să împlinească viața spirituală elevată a civilizației noastre. Transpunerea în muzică a dinamismului edificării orânduirii socialiste a fecundat talentul, fantezia și inspirația compozitorilor, contribuind la îmbogățirea fondului de idei, a mesajului operelor de artă precum și la adâncirea considerabilă a substanței sonore. Explozia de talente și lucrări demonstrează, pe de altă parte, fenomenul de continuitate a culturii noastre muzicale, exprimat prin atașamentul față de tradiția națională folclorică și profesională, aptă să reprezinte în continuare o flacără mereu vie și seducătoare. Amplificarea perimetrului stilistic al creației simfonice, diversificarea manierelor de creație se reazimă și pe imboldurile preluate selectiv din afară, pe interferențele dintre cultura noastră muzicală și valorile culturii mondiale. Deschiderea ferestrelor spre cultura universală a permis realizarea unei superioare sinteze exprimată printr-o viziune individuală neconfundabilă, generoasă care întregește armonios, echilibrat, chipul realităților de azi și răspunde unor esențiale împliniri ale

momentului social: fuziunea efortului individual ale creatorului cu năzuințele comune ale colectivității, cu idealurile de progres al creatorului cu năzuințele comune ale colectivității, cu idealurile de progres ale umanității. Recunoașterea peste hotare a expresiei particulare pe care o oferă creația simfonică actuală, constituie un moment semnificativ al afirmării libere, neîngrădite a întregului câmp al muzicii noastre, participarea sa responsabilă la înfăptuirea grandioasei opere sociale întreprinsă de poporul român, operă menită să ridice patria socialistă pe treptele înalte ale progresului și civilizației.

Timbrul vocii particulare, distincte se relevă atât în lucrările monumentale, care păstrează tiparele clasice ale genului, cât și în lucrările libere, miniaturale, supuse unei permanente modelări a cadrului sonor și tehnic componistic. Deschiderea largă a evantaiului diversității stilistice, înlăturarea uniformității, ca și a tendințelor de ocolire a realității sau de înfățișare a gândirii indescifrabile, de mimetism componistic au favorizat modelarea generală stilistică, ce accentuează dinamica desfășurării sonore.

Istoricul simfoniei românești contemporane relevă în primele două decenii de după eliberare, o accentuată preocupare în abordarea ideii de programatism. Pe această bază, cadrul de creație s-a amplificat considerabil, definindu-se câteva idei coordonatoare: programatismul de orientare istorico-patriotică, programatismul evocator al frumuseților naturii și ale patriei, cel ce proslăvește pacea și prietenia dintre popoare, programatismul de esență filozofică, ideea programatică simbolică. Mai multe lucrări sunt dedicate memoriei lui George Enescu sau poetului latin Ovidiu care și-a petrecut ultimii ani ai vieții la Pontul Euxin.

(Muzică - Simfonia II-a a Republicii, de Gheorghe Dumitrescu ultima parte)

Programatismul în creația simfonică nu reprezintă câtuși de puțin o noțiune depășită, un termen searbăd, didacticist. Istoria muzicii noastre oferă minunate exemple de artiști tribuni ce au militat pentru realizarea idealului în care au crezut și cu care s-au

confundat, ideal ce a depășit epocile pentru care a fost superior. Spiritele simplificatoare au o anumită pudoare față de programatism, considerându-l apt să exprime doar adevăruri neasimilate, lipsite de freamătul viu al creației. Pentru unii, lucrările concepute în spiritul programatismului sunt apriori considerate manifestare de paradă. Este adevărat că în perioada când au fost ignorate particularitățile artei, când critica exprima sentințe la adresa creatorilor, când lipseau discuțiile și schimbul viu de opinii se accepta fără rezerve orice lucrare care purta un titlu, indiferent dacă era realizată sau nu sub raport artistic. Atunci s-a produs o confuzie de valori, ca urmare a combinării hibride a unor titluri și subaprecierii rolului imens pe care îl are talentul, inspirația în procesul creației artistice. Reconsiderarea noțiunii de programatism în concepția actuală și în perspectiva istorică ar fi o excelentă premiză pentru o nouă amplificare a perimetrului de manifestare a talentelor noastre componistice.

În peisajul bogat și variat al muzicii simfonice din ultimele trei decenii s-au conturat numeroase personalități artistice. Spațiul nu ne îngăduie să stăruim asupra tuturor, de aceea ne vom mărgini să relevăm acele trăsături ale creatorilor, capabile să ne dea o imagine a drumului parcurs și să întrezărim perspectivele de viitor.

Paul Constantinescu a dat la iveală unele dintre cele mai remarcabile pagini simfonice în care este surprinsă sensibilitatea poporului nostru, cu firea sa robustă, optimistă. Peisajul înnoitor al orașului natal este redat convingător în Simfonia ploieșteană. Aici compozitorul demonstrează un meșteșug de aleasă ținută, relevându-se acuitatea și limpezimea gândirii, simțul proporțiilor și impecabila măiestrie orchestrală.

(Muzică: prima parte a Simfoniei ploieștene - fragment)

Mihail Andricu rămâne în continuare preocupat de consolidarea genurilor muzicii simfonice în modalități particulare stilistice și arhitectonice. Ultimele lucrări simfonice sunt laconice, reduse la esență, remarcându-se formele mai libere. Simfonia a IX-a proiectează noi elemente expresive, apropiate de conceptul dramatic al simfonismului.

(Muzică - partea lentă din Simfonia a IX-a)

Dimitrie Cuclin continuă cu o vigoare neobișnuită drumul său creator, dând la iveală până în prezent 19 simfonii, de o amploare supradimensionată. Consideră simfonia în substanța și constituția ei, „una din imaginile cele mai înalt expresive ale puterii de creație, a omenirii într-un moment dat”.

(Muzică - fragment din Simfonia a XVI-a Triumful păcii)

Ion Dumitrescu explorează resursele expresive ale genurilor folclorice tradiționale cu o prospețime și vigoare rar întâlnite. Lucrările sale se remarcă prin melodică bogată și inventivă, prin varietatea ritmurilor, instrumentația aerată și succulentă, claritatea impecabilă a arhitecturilor.

(Muzică - partea a III-a din Simfonieta)

Marțian Negrea realizează în Simfonia primăverii o demonstrație de virtuozitate instrumentală și fantezie coloristic-timbrală.

(Muzică - prima parte din Simfonia primăverii)

Valori artistice deosebite conțin lucrările simfonice ale lui Sigismund Toduță, remarcându-se prin densitatea coloanei sonore, măiestria contrapunctică și dinamismul gândirii simfonice.

(Muzică - ultima parte din Simfonia I)

Aspecte inedite, particulare și deosebit de complexe se desprind din cercetarea partiturilor scrise în ultimii 10-15 ani de generația mijlocie și cea tânără de compozitori. Lui Pascal Benteiu îi sunt străine ideile preconceptuate, este adversarul declarat al extravaganelor, al jocului gratuit de sunete, al sistemelor închise sau hazardului. În schimb, aderă fără rezerve la acele postulate care proclamă luciditatea în artă, responsabilitatea artistului față de el și față de semenii săi. Sub semnul acestor deziderate cu valoare perenă se află Simfonia opus 16, o admirabilă arhitectură, explozivă și dinamică, viguroasă și densă sub raport expresiv.

În Simfonia cantabile, Theodor Grigoriu explorează lirismul nobil cu un impresionant meșteșug creator, lucrarea înscriindu-se printre cele mai valoroase contribuții ale genului.

(Muzică - începutul Simfoniei cantabile)

Tiberiu Olah realizează în a sa Simfonie imagini muzicale de

mare prospețime și frumusețe. Concepută în largi respirații, structurată în trei mișcări contrastante, lucrarea degajă o multitudine de stări emotive, de la expresia de meditație și lirism, până la învolburatele încheștări dramatice. Caracterul unitar al lucrării este evident în final, secțiune care readuce motive tematice din mișcărilor precedente.

(Muzică - final)

Nicolae Beloiu în Simfonia distinsă cu marele premiu la Bruxelles a urmărit unificarea tuturor dimensiunilor gândirii muzicale. Procesul se referă la substanța sonoră care se sprijină pe conceptul model elaborat într-o viziune personală, la mulajul arhitectonic și la țesătura orchestrală.

(Muzică)

O personală osmoză între stările de meditație și acțiune o întâlnim în amplul ciclu simfonie elaborat de Wilhelm Berger. Substanța muzicală supusă unui continuu proces de transformare care determină curba formală a întregului și arhitectura secțiunilor interioare.

(Muzică - Simfonia a VI-a - prolog.)

Deosebit de expresivă este Simfonia brevis de Cornel Țăranu în care este evidentă intenția autorului de realizare a unei interdependențe riguroase a tuturor elementelor de sintaxă și morfologie. Lucrarea dobândește o anume prospețime datorită complexității și a multiplelor posibilități de realizare tehnică la care apelează.

(Muzică - Simfonia brevis - final)

Filonul sensibil al tradiției naționale este evident și în Simfonia lui Ștefan Niculescu, concepută într-o viziune polifonică complexă.

(Muzică - partea a doua)

Tehnica contrapunctului liber, cu numeroase inflexiuni cromatice și o debordantă varietate ritmică, cu sonorități dintre cele mai interesante sunt prezente în Simfonia I de Doru Popovici.

(Muzică - partea I - începutul)

Ați ascultat cea de a doua emisiune din ciclul „Originalitate și

elevație”. A prezentat muzicologul Petre Brâncuși.

(Anunțul de sfârșit pe cortină - Motive Maramureșene).

«Originalitate și elevație»

*- ciclul de emisiuni radio dedicate muzicii românești -
Emisiunea a III-a*

(Prezintă muzicologul Petre Brâncuși)

Tradiția recent constituită în genurile concertante se desfășoară fără stagnări, în perioada contemporană, saltul petrecându-se în domeniul profesionalismului, al maturizării concepției creatoare, al unor reale împliniri pe planul problematicii abordate, menită să contribuie la modelarea conștiințelor. Prelungirea acestei tradiții și îmbogățirea ei cu amprenta specifică epocii socialiste reliefează o gamă vastă de preocupări, un tablou cuprinzător și divers ale cărui contururi definesc aceeași elevată și originală sinteză, comună tuturor genurilor muzicale.

Efervescența înregistrată în domeniul concertului instrumental este ilustrată prin numeroase titluri care au apărut. Pentru pian și orchestră Pascal Bentoiu a scris două concerte, Paul Constantinescu, Valentin Gheorghiu, Dan Constantinescu, Cornel Țăranu, Liviu Glodeanu, Anatol Vieru - câte un concert; pentru vioară și orchestră au scris concerte Paul Constantinescu, Mihail Andricu, Pascal Bentoiu, Wilhelm Berger, Dumitru Capoianu, Dumitru Bughici, Liviu Glodeanu; pentru violoncel și orchestră au scris compozitorii Mihail Andricu, Gheorghe Dumitrescu, Ludovic Feldman, Anatol Vieru, Wilhelm Berger. Au apărut, de asemenea, numeroase lucrări pentru flaut și orchestră, oboi și orchestră, harpă și orchestră.

Din multitudinea de lucrări apărute, la baza cărora stă o gra-

matică inedită, o concepție și un limbaj nou, ne vom opri asupra câtorva valori de factură diferită care însă, în esența lor, rămân atașate principiilor estetice ale muzicii românești. Triplul concert pentru vioară, violoncel și pian de Paul Constantinescu este o remarcabilă realizare în domeniul scriiturii elevate și arhitectonicii. Folclorul, ca în atâtea lucrări ale sale, este valorificat și transfigurat cu o măiestrie de neegalat, această zestre tradițională apărând retopită într-o nouă plăsmuire artistică unică în literatura genului la noi.

(Muzică - partea a II-a)

Pascal Bentoiu reconstituie arhitectura clasică a mișcărilor într-o unică respirație de ample proporții.

(Muzică - concert pentru vioară și orchestră)

Antol Vieru este sobru și concis, creionează melodică cu o fină trăsătură a penelului. Organicitatea evoluției sale poate fi clar observată de la concertul pentru flaut și orchestră și până azi, când vederile sale se îndreaptă cu precădere spre experiențele acute ale artei sonore.

(Muzică - Concert pentru violoncel- partea a III-a)

Deosebit de expresiv sub raportul noutății melodice și coloristic-timbrale este Concertul pentru vioară și orchestră de Dumitru Capoianu.

(Muzică - partea a I-a)

Un caracter improvizatoric determinat de armătura sonoră de tip variațional domină Concertul pentru vioară și orchestră de Wilhelm Berger. Îi este caracteristică starea de meditație și acțiune pe care le determină monologul solistului căruia îi revine rolul dominant în susținerea discursului muzical.

(Muzică - partea lentă)

Dan Constantinescu realizează în Concertul pentru pian și orchestră o totală inversare a mișcărilor, cele lente încadrând secțiunea mediană, animată. Această nouă articulare a genului are în vedere stările lirice și meditative, cărora autorul le acordă o pondere supradimensională.

(Muzică - partea a II-a)

Un loc aparte în creația tinerilor compozitori îl ocupă lucrările concertante ale lui Liviu Glodeanu. Temperament viguros, înclinat spre angajarea discursivă a tensiunilor puternice și sonorităților aspre, compozitorul demonstrează o matură gândire în exprimarea unor imagini penetrante. În concepția lui Liviu Glodeanu, instrumentul solist se detașează rareori de ansamblul orchestrei, fiind organic integrat formației, făcând corp comun cu aceasta.

(Muzică - Concert pentru vioară partea I)

O neobișnuită vigoare se degajă din Muzica de concert pentru pian, alături și percuție, de Aurel Stroe. Materialul sonor la care apelează compozitorul este riguros ordonat. Stările pendulează între maxima agresivitate și euforie - rezultat al intențiilor unificatoare a tuturor parametrilor gândirii muzicale.

(Muzică - final)

Ideea de personalitate, de profil sau fizionomie aparte se impune și în domeniul concertului pentru orchestră. Concertul pentru orchestră este, prin definiție, un gen al esențelor care prefigurează elemente complexe de investigație privind expresivitatea, claritate și concizia exprimării, conceptul melodic, ritmic, polifonic, virtuozitatea coloanei sonore. Criteriul finalizării concepției creatoare rămâne indiscutabil legat de estetica muzicii românești, de amprenta caracteristică specificului național, exprimat într-o viziune contemporană. Investigarea elementelor muzicale de factură recentă, a unei gramatici inedite, constituie un substanțial punct de reper al genului.

Resurse proprii de investigație emoțională și arhitectonică se degajă din Concertul pentru orchestră de coarde de Zeno Vancea, care este elaborat într-o viziune neoclasică. Aici, conceptul polifonic este accentuat și sugerat prin gesturi simple, naturale, care pun în evidență atât unitatea discursului muzical, cât și preponderența factorului melodic. Nimic emfatic sau grandilocvent, pentru că Zeno Vancea urmărește simplificarea muzicii sale până la esență.

(Muzică - prima parte)

Pe o linie de dezvoltare continuă se situează creația lui Ludovic Feldman care absoarbe elemente de limbaj post-bartokiene și postenesciene, mergând până la a se identifica cu estetica școlii vieneze moderne. La baza lucrărilor sale se află o debordantă invenție melodică și o fantezie orchestrală particulară plină de prospețime.

(Muzică - finalul Concertului pentru două orchestre de coarde)

Un mod personal de utilizare a elementelor folclorice întâlnim în Concertul pentru orchestră de Mircea Chiriac. Atât melodic dar mai ales ritmica și intervalica sintetizează ethosul de proveniență folclorică prin succesiunile de cvarte și cvinte perfecte și mărite, prin punctele de orgă realizate pe centrii funcționali, prin mobilitatea treptelor, suspensiile și melismele viorilor.

(Muzică - partea 1)

Multiple aspecte se desprind din Muzica stereofonică pentru două orchestre de coarde de Mircea Istrate, lucrare supradimensionată, dominată de o gândire rațională, de o viziune coloristic-timbrală plină de fantezie, de severele prescripții ale tehnicilor contemporane de lucru. Lucrarea atestă însușirea temeinică a meșteșugului componistic, iar rezultatul final - efectul stereofonic - este remarcabil.

(Muzică - prima parte)

Virtuți proprii muzicii simfonice se afirmă și în domeniul poemului. Poemul simfonic contemporan împlinește o tradiție valoroasă apărută la începutul secolului nostru prin contribuția lui Alfonso Castaldi, Alfred Alessandrescu iar mai târziu prin aportul lui Ion Nonna Ottescu și Alexandru Zirra. Condiția artistică a poemului simfonic a fost determinată de impulsul primit de muzică din partea literaturii, care, în condițiile romantismului târziu și ale impresionismului, evoluează de la aspectele melosului înaripat spre umbre și asperități, spre tensiuni și duriități sonore necunoscute decât parțial în secolul trecut. Mutații importante se produc în domeniul orientării estetice, aportul rodnic și semnificativ revenind compozitorilor care au rămas atașați umanismului și realismului. În zilele noastre tensiunea marilor elaborări continuă

să fie determinată de imboldul literar, de peisajul atrăgător al patriei, de virtuțile unor simboluri dramatice, a unor fapte eroice din trecut sau de azi, de visurile înaripate ale erei cosmice.

O contribuție proprie la îmbogățirea valorilor genului o datorăm compozitorilor Alexandru Pașcanu, Pascal Bentoiu, Theodor Grigoriu, Dumitru Bughici și alții. Imboldurile literare, titlurile sugestive constituie nu numai punctul de pornire al imaginilor sonore ci, în primul rând, chintesența lor extrasă dintr-un polivalent conținut de viață. Saltul produs în domeniul concepției creatoare diferențiază etapa actuală de perioadele istorice anterioare, când muzica urmărea din aproape în aproape sublinierea scenariului literar. Din multitudinea valorilor selectate de fundamentul componistic actual se remarcă vigoarea structurilor sonore, sincretismul unor elaborări, accentele polifonic-modale sau coloristic-orchestrale, toate atestând diapazonul amplu al căutărilor artistice individuale ale compozitorilor noștri.

Reține atenția prin tragismul său poemul simfonic „IN MEMORIAM” precum și strălucitoarea „TOCCATA SIMFONICĂ” de Alexandru Pașcanu, cu care se înrudește:

„Încă din versiunea inițială - susține compozitorul - IN MEMORIAM este legată de TOCCATA a cărei celulă embrionară modificată, continuă să fecundeze și versiunea de față ... Dacă IN MEMORIAM este o lucrare cu caracter funebru, TOCCATA este închinată vieții ... „

(Muzică – „Toccată” - mișcarea a II-a)

Mutații stilistice aproape neașteptate se produc în poemul simfonic „VIS COSMIC” de Theodor Grigoriu. Nu știm în ce măsură ele vor influența viitoarea evoluție a compozitorului care ne obișnuise cu structurile limpezi și clare, ce degajau un lirism nobil și discret. Poetica poemului „VIS COSMIC”, subliniată în titlul sugestiv, i-a aprins imaginația, starea de vis nefiind dominantă ci subordonată acțiunii fantastice a omului în deceniile noastre.

(Muzică)

Ați ascultat emisiunea a treia din ciclul „Originalitate și

elevație”. A prezentat muzicologul Petre Brâncuși.
(*Cortina - Motive maramureșene*)

«Originalitate și elevație»

- *ciclu de emisiuni radio dedicate muzicii românești -*
Emisiunea a IV-a

(*Prezintă muzicologul Petre Brâncuși*)

Rapsodia, uvertura, suita simfonică, divertismentul...sunt bogat reprezentate în creația din ultimele trei decenii aparținând compozitorilor din toate generațiile. Accesibile dar elevate, simple dar nu simpliste, supuse rapidei uitări, redusei puteri de circulație, genurile amintite s-au impus atenției prin substanța și profunzimea elaborărilor, prin generozitatea ideilor și sentimentelor, prin măiestria tratării melosului de obârșie populară sau conceput în spirit popular. Expozeul searbăd și schemele reci, lipsa de idei și densitate constituie cauza unor eșecuri, a unor lucrări cu semnificație minoră, a simplismului în genurile amintite, ca și în întreaga muzică. Aici laboratorul elaborărilor contemporane dispune de ilustre modele, de o glorioasă tradiție care s-a relevat prin marea sa audiență și accesibilitate. Creația enesciană și a contemporanilor săi afirmă răspicat valori spirituale autohtone prin lucrări care au găsit un puternic ecou în conștiința maselor, impunându-se prin fiorul pe care îl degajă, în repertoriul marilor dirijori și orchestre.

(*Muzică - Suita I, de Enescu - partea 1*)

Acest patrimoniu nu a pălit în zilele noastre ci, dimpotrivă, a aprins imaginația compozitorilor, prefigurând lucrări străbătute de un autentic specific național, de prospețime și originalitate.

(*Muzică - fragment din Suita a III-a, de Ion Dumitrescu*)

O îndrăzneță prospectare a noilor modalități de exprimare

este evidentă în lucrările simfonice de proporții restrânse care se disting printr-o luxuriantă fantezie coloristic-timbrală și o debordantă complexitate structurală. În cadrul lucrărilor simfonice miniaturiale, stilul componistic evoluează de la o lucrare la alta, înnoirile tehnice privesc toți parametrii discursului muzical, au loc mutații sensibile în raporturile dintre compozitori și interpreți, ultimilor revenindu-le o libertate de acțiune aproape egală cu a creatorului. Simbolurile de natură grafică îl ajută pe interpret să-și pună în valoare imaginația, să improvizeze liber în limitele regulilor impuse de compozitor. Rezultatul final este adesea surprinzător nu numai pentru spectator și interpret, ci și pentru compozitor.

(Muzică - Motive maramureșene)

Impulsul, ideea sonoră generatoare, dobândește valoare în această accepțiune, numai dacă este raportată la fenomenul strict acustic. Primatul tehnic, jocul gratuit de sunete provoacă și fenomene de incertitudine, dinamica modelării stilistice, când devine scop în sine, preocupare principală, îmbracă forme dintre cele mai brutale. Pericolul mimetismului, al unei noi uniformități stilistice, ale cărei reguli și grafii sunt luate drept dogme, este iminent acolo unde lipsește propria individualitate creatoare.

Formele deschise ale operelor muzicale spre care se îndreaptă orientarea recentă a artei sonore nu au fost încă cristalizate într-un sistem încheiat. O nouă sinteză bazată pe reevaluarea conceptului de artă modernă, a tuturor factorilor muzicali și extra-muzicali reprezintă, în dinamica desfășurării curentelor și stilurilor contemporane, o necesitate vitală. Moda gândirii indescifrabile determină inevitabil ratarea actului artistic, a idealului de adevăr și frumos, a talentului.

Generația de compozitori ajunsă acum la maturitate, precum și cea tânără care și-a găsit propriul drum de creație au fost fascinate de experimentul contemporan, dar s-au exprimat pe sine în lucrări de mare densitate și virtuozitate instrumentală.

(Muzică - „Arcade”, de A. Stroe)

În ultimii ani creația noastră s-a îmbogățit cu câteva lucrări

concepute pe baza unei tehnici complexe care include, printre altele, procedee structuraliste, aleatorice, electronice poantiliste cum sunt în ciclul dedicat de Tiberiu Olah lui Constantin Brâncuși,

(*Muzică – „Dialoguri pentru orchestră de cameră” și „Simetrii”, de Cornel Țăranu*)

(*Muzică – „Clepsidra” și „Odă tăcerii”, de Anatol Vieru, „Arcade” și Canto I, de Aurel Stroe, „Variante», de Vasile Herman, „Eteromorfie” și „Formanți”, de Ștefan Niculescu*)

(*Muzică – „Vitrării” și „Scoarțe”, de Mihai Moldovan, „Alb și Negru”, „Jocuri” și „Motive maramureșene pentru orchestră”, de Corneliu Dan Georgescu, „Elogiu” de Lucian Meșianu, „Inscripție”, de Nicolae Brânduș, „Cronika”, de Corneliu Cezar și altele).*

Din evoluția acestui proces componistic contemporan, care nu mai ține seama de factorii muzicali tradiționali, se desprinde permanenta strădanie a autorilor de a fi ei înșiși, de a realiza, în limitele manierei de avangardă, fuziunea dintre creația profesionistă și cea folclorică, de a-și defini timbrul unei voci distincte atât în perimetrul național, cât și în cel internațional. Acesta este marele câștig al căutărilor îndrăznețe, al prospectării cutezătoare a prezentului și viitorului. Talentele noastre tinere, parțial sau total, reiau contactul cu pământul natal, absorb acea sevă mereu proaspătă a splendorilor cărora le dau o expresie cosmică, fluidă dar clară în entități. Fluxului de idei și idealuri noi îi corespunde și un nou registru de expresii. Lumea muzicii se află în veșnică schimbare și compozitorul cu o bogată viață lăuntrică dispune de aceea axă interioară menită să împrumute creației linia geometrică mare, sensibilă, cu încheieturi organice rotunde, cu o osatură nu fragilă, aeriană, ci solidă. Limbajul și gramatica muzicală evolute din zilele noastre nu conțin, prin natura lor, ineditul absolut și nici acea prospețime extraordinară care ne încânta la primul contact cu muzica lui Mozart sau Beethoven. Mișcarea debordantă de curenți și tendințe nu determină deci și producții de reală și înaltă expresie artistică. Chemarea lăuntrică a compozitorului îl îndeamnă la o permanentă invenție care cuprinde în lumea viguroasă a erei socialiste, întreg registrul său subiectiv în concordanță cu natura sufle-

tului uman, cu dinamica complexă a personalității sale.

(Muzică - o lucrare de M. Moldovan)

Ați ascultat emisiunea a IV-a din ciclul „Originalitate și elevație”.

A prezentat muzicologul Petre Brâncuși.

«Originalitate și elevație»

*- ciclul de emisiuni radio dedicate muzicii românești -
Emisiunea a V-a*

(Prezintă muzicologul Petre Brâncuși)

În anii socialismului, creația vocal-simfonică a cunoscut o dezvoltare fără precedent. În trecut, genul a fost abordat de Iacob Mureșanu și Gheorghe Dima, cunoscutele lor lucrări de inspirație patriotică sau fecundate de poetica populară bucurându-se decenii în șir de o constantă și binemeritată prețuire.

(Muzică – „Mama lui Ștefan cel Mare”, de Gheorghe Dima)

Evoluția genului vocal-simfonic după eliberare este indiscutabil legată de idealurile epocii contemporane, de marele elan patriotic care înobilează ființa umană, precum și de continua amplificare a vieții muzicale în cadrul căreia își desfășoară activitatea numeroase colective corale și orchestrale.

Creația vocal-simfonică a dobândit valențe noi, o problematică puternic ancorată în actualitate și o forță de înrâurire capabilă să contribuie la sădirea în conștiința auditorului a unor principii superioare de viață, la educarea publicului în spiritul ideilor înaintate ale epocii noastre, la formarea și dezvoltarea gustului lor artistic. Forța de influențare a muzicii vocal - simfonice rezidă în caracterul ei de largă accesibilitate, în faptul că la baza lucrărilor se

află sinteza dintre melodie și cuvântul rostit, cu infinitele nuanțe și multipla încărcătură emoțională, cu puterea de penetrație pe care o are versul înaripat.

Oratoriul, cel mai complex gen vocal-simfonic, transpune pe plan muzical o problemă cuprinzătoare. Un motiv tematic dominant, care revine cu insistență este cel legat de trecutul de luptă al poporului nostru pentru libertate, de cronica revoluționară a României Socialiste. Printre lucrările inspirate din această generoasă problemă se numără: „Tudor Vladimirescu”, „Grivița noastră”, „Zorile de aur”, „Pământ dezrobot”, de Gheorghe Dumitrescu, „Horia” și „1907” de Alfred Mendelsohn, „Lazăr de la Rusca” de Diamandi Gheciu, „Ștefan Furtună” de Wilhelm Berger, „Grivița luptătoare” de Constantin Palade, „Scânteia eliberării” de Ovidiu Varga, „Pe lespede eroilor” de Sergiu Sarchizov, „Stejarul din Borzești” de Matei Socor.

O elocventă dovadă a statorniciei cu care este privită tematica patriotică se detașează din activitatea componistică a lui Gheorghe Dumitrescu. Apariția în viața artistică a oratoriului „Tudor Vladimirescu” a constituit un moment de elevată înnobilitate spirituală. Ampla epopee a evenimentelor răscoalei din anul 1821 este zugrăvită în acest monumental oratoriu cu mijloace vocal-simfonice complexe, izvorâte dintr-o dramaturgie încheată, concepută pe principiul contrastelor puternice. Prin structura și complexitatea materialului folosit, prin dinamismul acțiunii și plasticitatea imaginilor, prin acțiunea bine reliefată a fiecărei scene, oratoriul are numeroase puncte de reper cu opera. Structura oratoriului are în vedere principiul numerelor contrastante, factorii fundamentali ai dinamismului progresiv axându-se pe compartimentul coral și orchestral. Concepția unitară a lucrării este realizată prin utilizarea temelor conducătoare și a lait-motivelor.

(Muzică – „Coral” și „Cavalcada pandurilor”)

O substanțială diversificare stilistică realizează Sergiu Sarchizov în oratoriul „Pe lespede eroilor”, lucrare concepută în zece secțiuni pe texte selectate din mai mulți poeți contemporani. Cadrul arhitectural al genului este mai liber conceput, autorul

acordă un rol de seamă discursului simfonic și fuziunii dintre conceptul vocal și cel de tip dezvoltător. Conceptul simfonic devine principiu diriguitor și dinamizator al travaliului tematic.

(Muzica - final)

Oratoriul „Constelația omului” de Tiberiu Olah surprinde motive tematice cu puternice rezonanțe actuale: pacea și viitorul omenirii. Compozitorul s-a inspirat din versul trepidant maiakovskian căruia i-a găsit corespondentul muzical ideal. Orchestra susține întreaga coloană sonoră, instrumentația fiind îmbogățită cu instrumente coloristice. Corul participă la acțiune prin procedee mai puțin obișnuite, acestui compartiment revenindu-i pagini recitate, declamate, șoptite.

(Muzică - prima parte)

Unele dintre cele mai expresive lucrări vocal-simfonice apărute în anii socialismului, care slujesc definirii și îmbogățirii profilului particular al creației naționale contemporane sunt inspirate din poetica populară. Poemul pastoral „Miorița” cea mai importantă realizare poetică a poporului nostru, este sondat de Sigismund Toduță, căruia îi asigură identitatea și echilibrul printr-o permanentă șlefuire artizanală, până la apropierea de ceea ce numim definitiv. Oratoriul cuprinde 13 secțiuni purtând titluri sugestive extrase din versul popular cules de Vasile Alecsandri: „Pe-un picior de plai”, „Dar cea mioriță”, „Astea să le spui”, „Tu mioara mea” și așa mai departe. Din punct de vedere stilistic, asistăm la o deplină fuziune între elementele de obârșie folclorică și cele de scriitură neobarocă, proiectate într-o sinteză contemporană.

Ambianța specifică poemului literar este realizată prin apelarea la vechi straturi folclorice, la ritmul parlando-rubato, la rulate melismatice, la formule „ostinato”, la pedale, la procedeul eterofonic sau monodic, la recitativul recto-tono sau cel dramatic, la bi și tricordii arhaice.

(Muzică)

Aceeași poetică populară a inspirat monumentalele lucrări „Din lumea cu dor, în cea fără dor” și oratoriul scenic „Meșterul

Manole” de Gheorghe Dumitrescu. Ultima și cea mai recentă lucrare a compozitorului se adresează zguduitoarei legende a Mănăstirii Argeșului, făurită de Manole și cei nouă meșteri mari, calfe și zidari. Mitul sacrificiului de pe Argeș îl stârnise cândva și pe Enescu, care intenționa să-l încorporeze în muzică. Libretul în ipostaza cea mai recentă aparține lui Gheorghe Dumitrescu. Au fost reținute, din cunoscuta legendă, momentele principale orânduite în patru acte într-o viziune logică, unitară. Stilul de creație al autorului se prelungește și în acest opus, cantabilitatea simplă și spontană, prin rolul sintezei dintre vers și viers, prin sugestivitatea expresivă a corului și a participărilor solistice, prin dramatismul unor momente care aduce în prim plan marile încleștări de forțe opuse. Filonul popular, preluat creator, este prezent în melodica oratoriului, în recitativul epic sau dramatic, în lirismul atrăgător al multor pagini. Există în acest oratoriu numeroase tentative de depășire a cadrului strict tradițional, caracterizate în conglomeratele de sunete, în cromatismul unor moduri, în fascicolele sonore sau în elementele de eterofonie. Compozitorul rămâne însă atașat folclorului, pământului natal, pentru că Gheorghe Dumitrescu se exprimă pe sine iar muzica lui mai totdeauna este hrănită cu cel mai de preț fruct al ei.

(Muzică)

Balada și poemul vocal-sinfonic sunt reprezentate prin lucrări încărcate de semnificații, unele inspirate de istorie, altele din peisajul faptelor contemporane, aflat în plină metamorfoză. Limbajul echilibrat, pregnant, lipsit de ostentație și extravagante, aparatul orchestral, vocal sau coral, mânuite cu sobrietate, construcția muzicală care se desfășoară pe spații largi sunt caracteristice ale celor mai bune modele ale genului. Merită menționată și poetica sugestivă care a inspirat creatorii de baladă. Mihail Jora se adresează poeticei dense, care simbolizează destinul uman dintr-o epocă istorică trecută, poetică realizată în emoționante imagini de Mariana Dumitrescu: „Balada steagului” de Sigismund Toduță, scrisă pe versurile poetului Victor Tulbure, evocă jalea unei mame care și-a pierdut fiul în lupta revoluționară. Transpunerea în mu-

zică a unor asemenea imagini s-a făcut în mod firesc printr-un necesar și constant efort de cristalizare a celor mai expresive și eficiente mijloace.

(Muzică – „Balada”, de Jora)

Efortul continuă în domeniul poemului vocal-simfonic, Poemele „Patria mea” și „Noapte de August” de Doru Popovici, „Comunistul” de Constantin Palade, „Elegia Pontică” de Theodor Grigoriu, „Omagiu vieții” de Carmen Petra-Basacopol, „Monumentum” de Aurel Stroe, definesc, cu mijloace specifice genului, vitalitatea, forța și talentul compozitorilor noștri, sunt consecința firească a unei gândiri artistice mature și originale.

(Muzică – „Patria mea”, de Doru Popovici)

Ați ascultat emisiunea a cincea din ciclul „Originalitate și elevație”. A prezentat muzicologul Petre Brâncuși.

«Originalitate și elevație»

***- ciclu de emisiuni radio dedicate muzicii românești -
Emisiunea a VI-a***

(Prezintă muzicologul Petre Brâncuși)

Cantata și-a dovedit capacitatea de a deveni purtătoarea unui înalt mesaj artistic, de a da glas patosului specific istoriei trecute sau contemporane a patriei noastre.

Rezultatele experienței acumulate de-a lungul anilor sunt evidente în maturizarea concepției creatoare, în continua lărgire și diversificare a surselor muzicale de inspirație. Interesul compozitorilor a fost mereu concentrat asupra fondului de idei, mesajului pe care cantata este menită să-l exprime.

Această viziune asupra artei, cu fondul generos care o înso-

țește, a determinat spectaculoasa afirmare a genului. El înglobează elementele perene ale tradiției și se îmbogățește cu date și sensuri inedite. În ultimii 10-15 ani s-a amplificat aria tematică, s-a lărgit cadrul de creație, s-a realizat o mare diversitate a modalităților componistice. Se face remarcată tendința de sporire a expresivității materialului tematic, de creștere a vigorii expresiei artistice. Cu alte cuvinte, bogatei arii tematice, definitorii sub raportul orientării artistice, îi corespund mijloace expresive dintre cele mai ingenioase, de la elementele sobre, aerate, până la culminațiile ample și tensiunile puternice, de la sonoritățile cristaline, până la cele mai aspre încleștări.

O primă categorie de lucrări se relevă prin legătura strânsă cu conceptul componistic tradițional. Sunt de menționat în acest sens: „Mai multă lumină” de Sabin Drăgoi, „Minerii Jiului” de Theodor Bratu, „Cantata bucuriei” de Ovidiu Varga, „Cantata patriei” de Laurențiu Profeta, lucrările lui Achim Stoica, Constantin Arvinte și alții.

Cantata „Omagiu vieții” de Carmen Petra Basacopol scrisă pe versurile poetului Eugen Jebeleanu, se impune prin viziunea dramatică asupra metaforei poetice.

(Muzică)

„Cantata de cameră” de Andreas Porfetye pe versuri de Nicolae Labiș, absoarbe elemente de limbaj interferente totalului cromatic pe care compozitorul le retopește într-o viziune personală elocventă.

(Muzică)

Filonul tradițional enescian, cu căldura lirismului său, este revalorificat în cantata „Odă orașului meu” de Theodor Grigoriu, pe versuri de Nina Cassian. Modalismul popular cromatic stă la baza unei arhitecturi încheiate, cu linii melodice de mare forță expresivă.

(Muzică)

O complexitate modală, polifonică, ritmică și orchestrală se desprinde din lucrările lui Aurel Stroe, Ștefan Niculescu, Anatol Vieru și Tiberiu Olah. Primii doi sunt mai apropiați de conceptul

structuralist, reelaborat pe baza unor date personale în termeni coerenți, inteligibili.

(Muzică - "Cantata festivă", de Ștefan Niculescu)

În cantata „Prind visele aripi” Tiberiu Olah demonstrează o inepuizabilă măiestrie în mânuirea aparatului vocal-orchestral.

(Muzică)

Efortul spre perfecționare este evident în „Cantata anilor lumină” de Anatol Vieru, pe versuri de Nina Cassian, lucrare care și-a câștigat o binemeritată popularitate încă de la prima audiție.

(Muzică)

Cantata „Evocare” de Mircea Istrate, inspirată de versurile poetei Veronica Porumbescu, poartă subtitlul „Poate inima lui... 1907” - Versul rostit de cor este disociat în prima secțiune, compozitorul având în vedere punctarea ideii evocatoare care amintește acel neuitat an 1907 când:

„De-asupra lunecă cerul, dedesubt răsuflă pământul ...”

Secțiunea mijlocie este puternic contrastantă, expunerea meditativă din partea introductivă fiind continuată printr-o atmosferă de încordată tensiune dramatică, de maximă încleștare. Finalul readuce poetica din prima secțiune într-o dispoziție de permanentă pulverizare sonoră. Textul poetic este pus în valoare prin rafinate combinații de culori timbrale:

"Trec mâna ușor pe neagra lăută și tac;

Înăuntru e noapte

și sângele morților sună ...

Bătrânul Furtună

căzu acum cincizeci de ani sub rafală

și câmpul n-a fost al lui ...

În vară,

când trec pe țărâna ta cu sfială,

rup câte-un mac.

Poate inima lui înflori din pământ în petală ... ”

(Muzică)

Suita vocal-simfonică explorează într-o nouă factură ele-

mentele nemijlocite ale folclorului, secțiunile respectând principiul mișcărilor contrastante. Este predominantă metoda citării folclorului, straturile muzicale ale acestui tezaur fiind multiplicare la infinit. Tehnicile de absorbție și prelucrare a folclorului sunt dintre cele mai avansate. Paralel cu concepția omofonă se lărgeste conceptul polifon. Cele mai valoroase lucrări se disting prin claritatea și transparența imaginilor, prin robustețe și vigoare, prin scriitura orchestrală proaspătă și ingenioasă. Caracteristică îndrăznicii creatoare este, de exemplu, „Suita pentru cor de copii, orchestră de suflători și percuție” de Liviu Glodeanu.

(Muzică)

Suita „Cinci cântece populare din Ardeal” de Dumitru Capoianu este alcătuită pe principiul contrastului de mișcări, compozitorul realizând o imagine fidelă a bogăției expresive a folclorului transilvănean. Scriitura pendulează între expresia omofonă și țesătura polifonică, între concentrarea dinamică și stările expresive străbătute de fior liric.

(Muzică)

Ați ascultat emisiunea a VI -a din ciclul „Originalitate și elevație”. A prezentat muzicologul Petre Brâncuși.

«Originalitate și elevație»

***- ciclul de emisiuni radio dedicate muzicii românești -
Emisiunea a VII-a***

(Prezintă muzicologul Petre Brâncuși)

Muzica de cameră a cunoscut un proces de continuă înnoire și îmbogățire, de diversificare sub raport expresiv și stilistic, în deplină concordanță cu dinamismul amplificării creației naționale, cu ambianța generoasă pe care socialismul o oferă creatorilor de

frumos.

Liedul românesc contemporan continuă modelele anterioare strălucit reprezentate prin contribuția adusă de Tiberiu Brediceanu, adânc cunoscător al muzicii noastre populare, de Gheorghe Dima, Sabin Drăgoi sau Theodor Rogalski ale căror lucrări au rămas până azi în repertoriul soliștilor noștri.

(Muzică - un lied de Gheorghe Dima)

O substanță muzicală nobilă, elevată, se desprinde din ciclul de 7 cântece de George Enescu, pe versuri de Clement Marot.

(Muzică - un lied de George Enescu)

O atentă investigare a universului specific creației de lieduri, a problematicii sale, a permis compozitorilor de azi definirea cu limpezime a coordonatelor genului, amplificarea bogăției de sensuri pe care le exprimă, ridicarea măiestriei artistice la nivelul pretențiilor publicului contemporan. Din studierea atentă a producției de lieduri se desprinde concluzia semnificativă că acest gen al esențelor este puternic ancorat în spiritualitatea epocii noastre, că el nu a rămas la periferia proceselor înnoitoare pe care le reclamă muzica actuală.

Cele mai bune modele ale genului tălmăcesc, într-o manieră de aleasă factură, izvoarele nobile ale poeziei clasice sau contemporane în maniere și modalități componistice dintre cele mai diferite. Elementele tradiționale de structură sau limbaj au fost îmbogățite cu noi domenii sonore, s-a realizat acea fuziune între imaginile textului poetic și forma muzicală, precum și necesara întrepătrundere dintre elementele vocale și cele instrumentale aptă să redea idei și sentimente profunde în arhitecturi concentrate, esențializate.

Creația contemporană de lieduri este indiscutabil legată de numele lui Mihail Jora, cel mai de seamă reprezentant al genului, compozitor de prestigiu și pedagog strălucit. Raportul pe care muzica sa îl păstrează cu poezia, este unul de sens, de sensibilitate, deoarece poeziile alese poartă semnificații majore, exprimă gestul moral față de om. Pentru Jora devine evidentă nu atitudinea ilustrativă față de text, ci păstrarea independenței relative pe a cărei

temelie se ridică unitatea liniilor fundamentale ale întregului. S-a spus multă vreme că Jora este creatorul recitativului în lied, al celui recitativ care respectă structura particulară a cuvântului din vorbirea curentă.

Îi întâlnim de exemplu, în „Cântecul din fluier” pe versuri de Tudor Arghezi, bine dăltuit, într-o degajată desfășurare, subliniată de puternice creșteri tensionale.

(Muzică – „Cântecul din fluier”, de Jora)

Evolutiv, raportul dintre voce și pian este, în primele cicluri de lieduri, egal cu timpul, instrumentul dobândește un rol tot mai mare, în ultimele cicluri de lieduri vocea și pianul având o desfășurare aproape independentă. Cele mai cunoscute și apreciate cicluri de lieduri sunt scrise pe versurile poezilor Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Mihail Eminescu, Zaharia Stancu, Mariana Dumitrescu.

(Muzică - un lied pe versuri de Mariana Dumitrescu)

Pe versurile lui Ștefan O. Iosif, de o muzicalitate aparte, Paul Constantinescu a compus un ciclu de lieduri de mare valoare artistică. Într-un amplu registru dinamic expresiv sunt zugrăvite imagini lirice, pastorale, descriptive sau epice pe care poezia de aleasă simetrie le conține. O lume subtilă de sentimente și idei este surprinsă în balada „Gornistul” - una dintre cele mai cunoscute piese vocale ale compozitorului. Fabula spune că un gornist voinic a fost dus la împărat „să cânte la Măria-Sa”. Domnița s-a îndrăgostit de el și Verde împărat a făcut semn gealatului să-l răpună pe gornist „pe când sub geamul ei cânta”.

Finalul readuce chipul iubitei: „*Domnița e acum bătrână / La mănăstire toarce lână/ Torcând și visul ei cu ea*”.

Compozitorul apelează la elementul eroic, epic, liric și umoristic pentru realizarea acestei expresive pagini de o remarcabilă plasticitate sonoră, unică în literatura genului pe aceste meleaguri.

(Muzică – „Gornistul”, de P. Constantinescu)

Câștiguri importante au fost obținute în domeniul modalismului, al variației ritmice, al cromatismului, al conceptului polifonic.

(Muzică - un lied de Tudor Ciortea)

Exprimarea ideală rămâne tonul confesional, lirismul subtil, stenicul și surâzătorul, caracterul interiorizat și discret, realizat cu mijloace concise și bine dăltuite, cu o uimitoare fantezie a invenției melodice.

(Muzică - un lied de M. Negrea)

Remarcabile valori conțin liedurile scrise de compozitorii care s-au afirmat în ultimele decenii: Theodor Grigoriu, Ștefan Niculescu, Pascal Bentoiu, Cornel Țăranu, Doru Popovici, Dan Constantinescu, Dumitru Bughici, Anatol Vieru, Nicolae Coman, Tiberiu Olah și alții.

Procedeele componistice valorifică atât tradiția muzicii românești cât și serialismul și neomodalismul contemporan, exploatate într-o viziune proprie, originală.

Se remarcă, deci, numeroasele interferențe cu principalele curente contemporane, precum și o continuă migrație dintr-un gen în altul.

(Muzică - un lied de Pascal Bentoiu)

Creația mai recentă de lieduri valorifică teme dintre cele mai variate: problematica socială, sentimentele curate de dragoste, frumusețile naturii, elanul tineresc al muncii constructive. Unei asemenea tematici îi corespunde o continuă lărgire a mijloacelor de realizare artistică și o mare diferențiere stilistică: de la intonațiile cântecului popular, la recitativul melodic, la melodia sculpturală, apropiată de tipul monologului, capabilă să exprime o largă gamă expresivă.

Convingătoare este scriitura pianistică, realizată sugestiv, pianului revenindu-i un rol important în realizarea dinamicii interioare a discursului

(Muzică - un lied de Doru Popovici)

Ați ascultat emisiunea a VII -a din ciclul „Originalitate și elevație”. A prezentat Petre Brâncuși.

«Originalitate și elevație»

*- ciclul de emisiuni radio dedicate muzicii românești –
Emisiunea a VIII-a*

(Prezintă muzicologul Petre Brâncuși)

Creația instrumentală de cameră, asemeni celorlalte genuri, a cunoscut o permanentă lărgire a conținutului și o neconținută îmbogățire a mijloacelor de expresie, a poeticii și metaforei sonore. Modernitatea scriiturii instrumentale, permanentele interferențe și migrația dintr-un gen în altul rezultă din aceea că ferestrele au rămas mereu deschise marilor confruntări și întrebări ale muzicii contemporane, sensibilității epocii noastre. Compozitorii noștri, inspirându-se din ideile și aspirațiile de astăzi, au creat numeroase lucrări străbătute de optimism și robustețe, de suflu epic sau meditație lirică, în care sunt asimilate, la un nivel ridicat de măiestrie, elementele cântecului popular, tradițiile trecutului și noile cuceriri ale muzicii contemporane universale. Continuarea firească a tradiției realiste și înnoitoare se desprinde cu limpezime din multe lucrări camerale scrise pentru cvartet, trio sau pentru instrumente soliste. Această avuție de mai bine de un secol a fost mereu îmbogățită și amplificată în concordanță cu preocupările stilistice și estetice ale creatorilor de azi, cu idealurile școlii noastre de compoziție, care, printre altele, are în vedere realizarea unei arte originale, expresive, elaborată cu cutezanță și îndrăzneală, menită să poarte semnele unei profunde gândiri turnată în forme clare și echilibrate.

În perioada aceasta de rodnice afirmări, elaborările camerale au avut în vedere conceptele arhitectonice de amplă respirație care mențin ciclul secțiunilor tradiționale ori s-au situat pe linia căutărilor înfrigurate ce înglobează tehnica modală, opțiunea pentru teoria mulțimilor, aleatorismul cu tot arsenalul de scriituri

experimentale.

Cvartetul de coarde abordat cu precădere în acest pătrar de veac conține soluții artistice originale și de mare varietate stilistică. Elementele de structură derivă din cântecul popular și sunt rezultatul simbiozei tuturor particularităților folclorului, ceea ce a permis realizarea unei sinteze pe planul exprimării unui puternic mesaj umanist. Concertul pentru cvartet de coarde de Paul Constantinescu se înscrie printre cele mai expresive pagini ale muzicii noastre de cameră prin noblețea și prospețimea melodică, prin ampla respirație a construcției, prin limpezimea și claritatea formei. Sunt concentrate în această lucrare imagini viguroase, robuste care alternează fericit cu inflexiuni epice, extrase din străvechea baladă populară. Secțiunile dezvoltătoare se desfășoară pe ample suprafețe, din acest punct de vedere interferențele cu genul simfonie fiind evidente.

(Muzică - prima parte)

O atmosferă senină, luminoasă se desprinde din Cvartetul în mi bemol major de Marțian Negrea. În acest cvartet compozitorul demonstrează înaltul său meșteșug componistic. Spiritul inventiv, bunul gust și discernământul, generozitatea comunicării, modelarea neconținută a expresiei sunt caracteristice ale acestei lucrări durabile. Filonul muzicii populare stilizat la maximum este organic integrat substanței tematice și adaptat formelor tradiționale ale genului. Finalul luminos, exuberant reprezintă o transpunere, cu mijloace specific cvartetistice, a unui moment de petrecere populară.

(Muzică - Finalul cvartetului)

Prin vigoarea inspirației și soliditatea construcției s-a impus Cvartetul de coarde în do major de Ion Dumitrescu. Continua mișcare a fluxului sonor este asigurată de elementele concertante predominante, de gradația contrastelor, de liniile complementare ale vocilor, de pulsațiile ritmice trepidante. Simplitatea și claritatea expunerii rezultă și din faptul că în momentele de maximă tensiune compozitorul recurge la expresive și vibrante recitative realizate prin gruparea în unison a ansamblului

instrumental. Elementelor expresive viguroase din prima și ultimele două părți li se opun intonațiile de baladă și doină din cea de a doua mișcare, care sunt transfigurate în inedite culori sonore, explorate de mâna sigură și măiastră a celui ce cunoaște temeinic specificul genului, făcând să sclipească fiecare nuanță coloristică, fiecare linie dinamică, fiecare formulă de acompaniament.

(Muzică - prima parte)

Mihail Andricu continuă preocupările anterioare de integrare a elementelor expresive și structurale provenite din filonul folcloric în formele ample ale muzicii de cameră. Sinteza dintre coordonatele clasice ale genului și profilul particular al muzicii românești este convingătoare, relevându-se în toate componentele discursului sonor: tematism, organicitatea construcției, instrumentație, culoare timbrală. Prin numărul lucrărilor concepute pentru instrumentele de suflat, experiența lui Mihail Andricu este singulară, dar rodnică în câmpul nostru componistic.

(Muzică - Cvintet op. 77 sau Octet op. 90)

O tipologie distinctă se detașează din lucrările lui Tudor Ciortea. Compozitorul sondează în profunzimea substanței folclorice pe care o amplifică într-o complexă țesătură camerală. După experiența din dramaticul Cvartet nr. 1 și a luminosului Cvartet nr. 2, Tudor Ciortea, nerenunțând la formele clasice ale genului, obține o nouă substanță în Cvintetul cu pian. Cele două entități - corzile și pianul - evoluează distinct dar autorul nu pierde din vedere unitatea discursului sonor. Aici apare intensificată scriitura polifonică. Octetul pentru cvintet de suflători, două viole și pian „Din isprăvile lui Păcală” are la bază un substrat programatic, poetica lucrării fiind plasată într-un cadru concret. Profilul emoțional aparte al personajelor este tălmăcit, în funcție de evoluția fiecăruia, dominante fiind umorul, veselia, înțelepciunea tipic populară.

(Muzică - Octet)

Contururile unui relief aparte sunt imprimare muzicii noastre în momentul apariției Cvartetului nr. 2 de Mihail Jora, lucrare în care sunt valorificate experiența de o viață a muzicianului, nu-

meroasele aspecte înnoitoare - îmbogățite în ultimul timp cu un cromatism larg conceput - ale limbajului său. Lucrarea se distinge prin artizanală șlefuire a formulărilor și structurilor până la asigurarea formei definitive, menită să asigure expresia plastică, concretă a tuturor articulațiilor. Limbajul polifonic este savant și elevat, ciocnirile sunt violente în momentele de maximă tensiune, lirismul este nobil și discret în mișcarea mediană.

(Muzică - partea a II-a)

Mijloace polifonice complexe se impun și în lucrările camerale ale unui Zeno Vancea. Cele cinci cvartete sunt elaborate sub același imbold al conceptului polifonic care îi permite realizarea unei relative independențe a vocilor și apropierea scriiturii cvartetistice de specificitatea timbrului vocal.

(Muzică - cvartetul V)

Aspete particulare se desprind din lucrările lui Theodor Grigoriu, Pascal Bentoiu, Wilhelm Berger, Dumitru Capoianu, Ștefan Niculescu, Andreas Porfetye, Nicolae Beloiu, Doru Popovici, Liviu Glodeanu, Dumitru Bughici, Dan Constantinescu, Cornel Țăranu, Tiberiu Olah, Mihai Moldovan, Vasile Herman, Myriam Marbe și alții. Suita pentru cvartet de coarde de Theodor Grigoriu, de exemplu, alcătuită din Balada, Joc de fluier, La izvoare, Sălcioara, este expresia unei emoții sincere pe care autorul o exprimă în fața comorilor de simțire ale artei populare.

(Muzică)

Wilhelm Berger se afirmă cu o vigoare rar întâlnită fiind, până în prezent, autorul a 12 cvartete de coarde, domeniu pe care îl consideră „câmpul unor experimentări și dezbateri aprinse”. Sensibil la progresul general al artei noastre muzicale, și-a format în decursul anilor un stil propriu cameral inimitabil. Acumulările din primele lucrări se proiectează în următoarele întocmai unor piloni de referință care iradiază aspirația spre meditația sonoră, spre emoția directă și sinceră, spre un tumult de gânduri și sentimente, precumpănitor rămânând elementul stenic, bucuria.

(Muzică - Cvartet nr. 6)

În muzica de cameră a lui Doru Popovici se relevă echilibrul

planurilor sonore, respirația amplă a liniilor, transparența imaginilor și deosebita fantezie coloristic- timbrală.

(Muzică)

Liviu Glodeanu, în Invențiuni pentru cvintet de suflători și percuție se desfășoară în același perimetru al polifoniei neimitative dar care, pe alocuri, îmbracă aspectul celei mai stricte scriituri contrapunctice.

(Muzică)

Ați ascultat emisiunea a VIII -a din ciclul „Originalitate și elevație”. A prezentat Petre Brâncuși.

«Originalitate și elevație»

- ciclul de emisiuni radio dedicate muzicii românești -

Emisiunea a IX-a

(Prezintă muzicologul Petre Brâncuși)

Genul lirico-dramatic s-a impus atenției publicului spectator prin formulările dramaturgice, prin aspectele specifice estetice și de finalitate socială pe care le implică azi în diversitatea modalităților sale. Dincolo de compartimentele tradiționale ale operei, epoca noastră cunoaște și alte forme de exprimare lirico-dramatică, printre care merită menționate: opera de concert, opera filmată, opera radiofonică, opera de televiziune. În ciuda unor previziuni pesimiste asupra viabilității genului, realitatea artistică demonstrează că opera, baletul și opereta sunt capabile să surprindă universul lăuntric al omului, să înfățișeze eroi de o mare complexitate psihologică, să releve acțiuni larg desfășurate și să zugrăvească mari conflicte dramatice.

Un impunător ciclu de opere inspirate din istoria patriei a scris Gheorghe Dumitrescu, care se impun prin echilibrul dintre idee și acțiunea dramatică, prin dinamica interioară a eroilor, prin bogata problematică patriotică și social-psihologică precum și prin soluțiile dramaturgice ingenioase. Opera „Ion Vodă cel Cumplit” construită în patru acte, surprinde momente de mare încordare dramatică din epoca de glorie a Moldovei secolului al 16-lea. Un rol important îl deține procedeul leit-motivului pentru caracterizarea plastică a situațiilor și personajelor. Acest principiu este extins și asupra tematismului, cântecul lui Ștefan, de exemplu, apărând în momentele nodale ale acțiunii pentru a sublinia eroismul și vitejia oștenilor moldoveni.

(Muzică)

Tragedia muzicală în patru acte și un prolog „Decebal” reliefează într-o impresionantă frescă epopeea luptei poporului dac împotriva cotropitorilor romani. Substratul străvechi al melosului folcloric stă la baza întregii țesături muzicale, caracterul popular fiind pus în evidență prin arii și ansambluri de largă respirație, prin locul pe care corul îl ocupă în structura partiturii.

(Muzică)

Opera „Răscoala”, a aceluiași compozitor, reliefează dinamismul amplelor scene de masă, ponderea acordată corurilor în momentele esențiale ale acțiunii.

(Muzică)

Tematica de inspirație istorică s-a îmbogățit în vremea noastră cu noi opere printre care amintim „Pană Lesnea Rusalim” de Paul Constantinescu, „Neamul Șoimăreștilor” de Tudor Jarda, „Apus de soare” de Mansi Barberis, „Stejarul din Borzești” de Theodor Bratu, „Ecaterina Teodoroiu” de Emil Lerescu. Paul Constantinescu se sprijină pe fondul muzicii populare - pe cântecul haiducesc, cu bogatele sale resurse modal-expresive. Citatul folcloric și teme muzicale de invenție proprie realizează un unic flux sonor, sunt retopite și sintetizate într-o viziune originală.

(Muzică)

O continuare firească și notabilă a tradiției o regăsim în opera

„Stejarul din Borzești” de Theodor Bratu, frescă muzical-dramatică în care figura lui Ștefan cel Mare ocupă locul central. Muzica este pătrunsă de spirit popular făcându-se auzite ecouri din vechi cântece de vitejie, din balade populare.

(Muzică)

Evoluția genului lirico-dramatic a dus în ultimul deceniu la apropierea de tematica zilelor noastre. În această accepțiune, muzica tinde să se situeze în concret, în actualitate, să zugrăvească veridic și dinamic tipologia umană, problematica socială, sensurile estetice contemporane, să exprime ideile și sensibilitatea epocii noastre. „Fata cu garoafe”, de Gheorghe Dumitrescu, „Trandafirii Doftanei” de Norbert Petri, „Pădurea vulturilor” de Tudor Jarda, „Trei generații” de Sergiu Sarchizov prezintă un mesaj convingător desprins din epoca de glorie a luptei poporului român pentru dobândirea adevăratei independențe.

(Muzică – „Trandafirii Doftanei”)

Deosebit de expresivă sub raportul noutății conceptuale și de limbaj este opera „Hamlet” de Pascal Bentoiu. Lucrarea reprezintă încununarea efortului depus vreme îndelungată de compozitor pentru esențializarea genului și un moment remarcabil al evoluției creației noastre lirico-dramatice. Autorul a fost atras de acest subiect generos din literatura universală, de destinul unor eroi cu o bogată viață interioară, de frumusețea morală și valoarea simbolică a confruntărilor. Temele principale ale subiectului și vehemența dramatică a conflictului i-au fost suficiente pentru realizarea unei ample construcții simfonice, divizată în trei mari secțiuni.

Compozitorul afirmă noi tendințe în domeniul mijloacelor de exprimare și al inovațiilor de limbaj. Formula artistică la care apelează încorporează tendințe estetice diferite, dar toate urmăresc același scop - acela al fuziunii firești dintre text și muzică.

(Muzică)

Efortul spre originalitate este evident și în opera „Prometeu” de Doru Popovici, pe un libret de Victor Eftimiu. Aici muzica de-

gajă sobrietate, echilibru și seninătate gravă, în deplină concordanță cu figura legendară a eroului din Olimp.

(Muzică)

Mai mulți compozitori au fost atrași de muzica electronică, de tehnica modernă din studiouri, a cărei mânuire abilă poate declanșa nebănuite surprize. Pe această bază, Aurel Stroe a conceput poemul radiofonic intitulat CĂCI ATHANASIC AU SUNAT MII SURLE - lucrare inspirată de versurile lui Ion Barbu, dedicate lui Bălcescu. Anterior compunerii acestui poem, realizase o cutezătoare experiență sonoră, creând opera radiofonică de PTOLEMEO pe versuri de Nichita Stănescu. Dimensiunile noii lucrări se relevă în elevatul fond sonor extras din practica instrumentală populară, din semnalele de bucium, din delicatele timbre ale naiului, care conferă poemului o culoare aparte.

(Muzică)

Misterul păgân ZAMOLXE al lui Lucian Blaga stă la baza operei radiofonice cu același titlu a lui Liviu Glodeanu. Compozitorul a fost atras nu numai de latura istorică a subiectului, ci și de forța ideilor încorporate în simbolistica lui Blaga. Drama ideilor este urmărită în laturile sale esențiale, cu mijloace de mare diversitate și efect, care pornesc de la șoapta abia perceptibilă, ajungând până la agresiva desfășurare a mișcării mulțimilor.

(Muzică)

Un loc aparte în creația radiofonică de operă îl ocupă Jertfirea Ifigeniei de Pascal Bentoiu. Libretul extras de compozitor din tragedia lui Euripide este redus la esență, la ceea ce numim în limbaj comun pregnanța austerității la marile spații ale meditației. Bentoiu a dovedit încă o dată că a renunța este un răbdător calcul în favoarea expresivității și plenitudinii efectului. Rezultatul final echivalează cu o surpriză percutantă, plină de virtuți, încărcată de semnificații. Structurile sunt organizate în blocuri - secțiuni sau suprafețe care menajează marile spații de liniște și meditație. Opera este contemporană în adevăratul înțeles al cuvântului, atestă sfera afectiv umană căreia compozitorul îi dedică rosturile majore ale

activității sale.

(Muzică)

Ați ascultat emisiunea a IX-a din ciclul „Originalitate și elevație”.
A prezentat Petre Brâncuși.

«Originalitate și elevație»

*- ciclu de emisiuni radio dedicate muzicii românești -
Emisiunea a X-a*

(Prezintă muzicologul Petre Brâncuși)

Amplificând tradițiile baletului românesc, strălucit reprezentate în trecut prin lucrări ca „La piață” de Mihail Jora, „Priculiciul”, de Zeno Vancea, „Nunta în Carpați”, de Paul Constantinescu și altele, compozitorii noștri au surprins în ultimele decenii o problemă complexă, reflectată în imagini convingătoare. Printre lucrările cele mai semnificative se înscrie „Întoarcerea din adâncuri” - de Mihail Jora. Libretul conceput de Mariana Dumitrescu relevă obiceiuri și datini dobrogene, transfigurate într-o încheată metaforă poetică. „*Baletul pantomimă - spunea regretata poetă - conține o serie de elemente legendare, mitologice și folclorice, inspirate din viața pescarilor dobrogeni. Stilul de baladă și de legendă au obligat povestirea să-și dea mâna cu basmul și în imaginație puse în slujba poeziei ... Argumentul dramatic e debarasat de episoade secundare pentru a lăsa metaforei poetice toată funcția simplității și a înălțimei sugestive*”. Problematika libretului și valoarea expresiei sale poetice l-au atras deopotrivă pe compozitor. În acest balet de ample dimensiuni, momentele lirice, nostalgice, cele care exprimă dragostea și eterna fericire, alternează cu cele de maximă tensiune, subliniate prin puternice creșteri poliritmice și polifonice, prin stăpânite acumulări

sonore din a căror desfășurare se desprinde expresia stenică, robustă, firea echilibrată a acestui compozitor deschizător de drumuri în arta baletului. Motivele tematice percutante sunt folosite ca puncte de plecare și integrate stilului unitar printr-o dramaturgie judicioasă, mereu înprospătată de permanenta mișcare a liniilor contrapunctice și pulsației ritmice. Viziunea orchestrală a compozitorului, elementele coloristice de mare rafinament demonstrează prospețimea și ingeniozitatea maestrului în mânuirea aparatului instrumental. Atrage atenția, de asemenea, sugestiva caracterizare psihologică a eroilor care depășește prin complexitatea mijloacelor de expresie, partiturile anterioare ale compozitorului.

(Muzică)

Utilizarea unor elemente muzical-tematice de împrumut nu contrazice unitatea stilistică a partiturii „*Am utilizat - spunea compozitorul, cu prilejul premierei de la Cluj - și două dansuri din Dobrogea, apoi un motiv care alcătuiește celula tematică a unei întregi scene. Restul am încercat să-l îmbrac în lumina aceea albă, care e atât de specifică ținuturilor de la Pont. În acest fel, muzica a năzuit spre o unitate de stil, în care folclorul împrumutat se absoarbe firesc. Trebuie să lărgim mereu modalitatea raporturilor dintre melosul creat de popor și muzica de simetrie artistică. Nu folosirea unor motive formează elementul esențial în definirea naționalității unei muzici, ci rezultatele cunoașterii acestor motive*”.

(Muzică)

Baletul Iancu Jianu de Mircea Chiriac este inspirat din faptele de vitejie ale haiducilor împotriva nedreptății. Melodica și ritmica bogată a lucrării sunt extrase din spiritualitatea folclorului tradițional.

(Muzică)

Suita extrasă din baletul Prinț și cerșetor de Laurențiu Profeta relevă acea prospețime și simplitate care cuceresc și farmecă prin noutatea expresiei, prin caracterul direct și plastic al imaginilor muzicale.

(Muzică)

O recentă experiență a impus în domeniul spectacolului de balet câteva lucrări realizate pe muzica unor cunoscute lucrări simfonice. Astfel, Preludiu simfonic de Ion Dumitrescu, în varianta coregrafică, evidențiază vigoarea și lirismul dansului popular.

(Muzică)

Pe muzica piesei simfonice „Arcade” - de Aurel Stroe ne este înfățișat un tablou coregrafic, în care, sub formă de variațiuni, condițiile corpului de balet și ale soliștilor oferă spectatorului o demonstrație de măiestrie artistică și frumusețe plastică.

(Muzică)

O bogată experiență a fost acumulată de compozitorii noștri în domeniul operetei. De la începuturile modeste din secolul trecut, datorate lui Eduard Caudella, Constantin Dimitrescu sau Ciprian Porumbescu - în așa cunoscuta lucrare „Crai nou” *(Muzică)* și până în zilele noastre, genul a evoluat continuu și a înregistrat o reală diversificare de planuri și personalități. Gândirea componistică a depistat și aici o seamă de fenomene din tradiția și practica noastră artistică. Soluții originale raportate la specificul artistic al creației autohtone s-au impus în lucrările lui Gherase Dendrino și Filaret Barbu. Realitatea sonoră a cântecului de epocă, a romanței și marșului patriotic, a ritmului de dans popular o regăsim în „Lăsați-mă să cânt”, lucrare care evocă figura luminoasă a compozitorului înaintaș, Ciprian Porumbescu. Reconsiderarea tradiției autohtone este realizată din perspectiva contemporană, căci arhitectura sonoră și structurală a operetei nu se oprește la poziția estetică livrescă sau istoricizantă. Actualitatea muzicii culte din secolul trecut dobândește o semnificație de maximă autenticitate, probă fiind originalele soluții ritmico-melodice care au o circulație restrânsă, ci sunt elaborate la un nivel de gândire generalizator.

(Muzică)

Aspecte particulare viabile care înglobează elemente ale tradiției și inovației întâlnim în opereta „Ana Lugojana” de Filaret Barbu. Cu alte cuvinte, este vorba de o interacțiune reconfortantă

și neconfundabilă, merită să sporească interesul față de trecutul nealterat de rutină și conservatorism. Viziunea estetică a compozitorului surprinde o realitate existentă și îl ajută la făurirea unei noi realități sonore care este modelată după legile frumosului. În peisajul artei moderne, saturat de tensiunea unor mari contradicții, reîntoarcerea la diversitate și simplitate reprezintă dovada maturizării oricărei culturi muzicale. Cu firescul și simplitatea, elaborate după legile frumosului, ne reîntâlnim în „Ana Lugojana” de Filaret Barbu.

(Muzică)

Creația românească de operetă ne-a oferit câteva dovezi ale talentului compozitorilor noștri care atestă că, atunci când există preocupare și fantezie artistică, ideile pot trăi și înflori pe scena operetei fără a-și pierde prospețimea și puterea de înrâurire.

Ați ascultat emisiunea a X-a din ciclul „Originalitate și elevație”. A prezentat Petre Brâncuși.

«Originalitate și elevație»

- ciclu de emisiuni radio dedicate muzicii românești -

Emisiunea a XI-a

(Prezintă muzicologul Petre Brâncuși)

Afirmarea viguroasă a cântecului patriotic în anii pe care simbolic îi definim „Să urce națiunea spre comunism, în zbor” are puternice rădăcini în baladele și legendele despre Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul sau Tudor Vladimirescu. La sfârșitul secolului trecut, Ciprian Porumbescu, intuind istoria dramatică și semeață a națiunii române, întemeiază primul imn patriotic care reflectă sufletul solar al acestui popor ce-și apăra demnitatea națională.

(Muzică – „Trei culori” , în versiunea originală)

După primul război mondial, când se afirmă cu vigoare cele mai înaintate forțe ale societății românești, clasa muncitoare în frunte cu Partidul Comunist Român, compozitorul ploieștean Ioan Danielescu scrie „Voința neamului”, original imn dedicat gloriei străbune.

(Muzică – „Voința neamului”)

Sentimentul patriotic a înaripat și înaripează imaginația compozitorilor, el stă la baza expresivității particulare a culturii noastre muzicale. Timbrul inedit al vocii noastre proprii din trecut exprimă, în modalități distincte, setea de libertate a poporului, dârzenia și eroismul, noblețea sufletească a acestuia. Această imensă tradiție artistică, de o neasemuită frumusețe, a fost preluată și îmbogățită în anii socialismului cu valori perene.

Vertiginoasa dezvoltare a formațiilor corale, înființarea a numeroase ansambluri de cântece și dansuri, inițierea întrecerilor stimulative, cum este cea organizată de Radioteleviziune sub denumirea „Cântare Patriei”, contribuie azi la lărgirea continuă a sferei de influență a artei corale și a cântecului patriotic în rândul tuturor iubitorilor muzicii. Din neîntrecuta bogăție a folclorului nostru, din ingenuitatea versului, din luminoasa noblețe a sufletului poporului român, s-au născut acele capodopere de o desăvârșită plămadă artistică - denumite Miorițe, a căror inefabilă frumusețe izvorăște din sensibilitatea specifică poporului nostru. Poetica baladei „Miorița”, de Paul Constantinescu, se înfrățeste cu florile lui Luchian, cu stihurile lui Arghezi, cu dorurile lui Enescu, cu trăirile lirice intense cuprinse în baladele de veche obârșie cum se exprima Vasile Tomescu în monografia dedicată compozitorului.

(Muzică – „Miorița”, de Paul Constantinescu)

Pornind de la aceleași surse ale folclorului autentic, Sigismund Toduță tinde - după cum mărturisește - spre o imagine transfigurată a cântecului popular, spre esențializarea melodiilor citate. Conceptul de organizare are în vedere tiparele polifoniei din renaștere, pe care le folosește în folosul fuziunii cu poetica

folclorului românesc.

(Muzică - lucrare de Toduță}

O originală și elevată sinteză desprindem din poemele corale miniaturale ale lui Gheorghe Dumitrescu, care conturează un tablou complex și divers, aflat într-o permanentă înnoire și schimbare. Pornind de la melodia populară sau cea de tip popular.

(Muzică – „Foicic-a bobului”)

Gheorghe Dumitrescu a ajuns la ample desfășurări sonore, realizând pe această cale o nouă valoare artistică, reprezentând un model de șlefuire artizanală.

(Muzică – „Foaie verde rozmarin”)

Din ritmurile cântecelor de vitejie și revoltă ale străbunilor, din originalul cântec patriotic al secolului trecut, din elanul nestăvilat al melosului particular sintetizat în cântecele anilor eliberării, s-au născut acele modele ale artei corale de azi, capabile să surprindă, în substanța actului creator, vigoarea și ascuțimea actualității care a stat și va sta în permanenta atenție a omului de artă autentic, mai presus de capriciile convențiilor stilistice. Pe măsură ce sunt aprofundate etapele istorice și sunt comparate lucrările muzicale, apare tot mai limpede concluzia majoră, de ansamblu, care joacă rolul unui factor comun, caracteristic tuturor genurilor muzicale: legătura creatorilor cu viața, cu destinele poporului, a avut darul să fertilizeze lucrări străbătute de amprenta specificului național și de o încărcătură emoțională ce izvorăște din principiile superioare de viață ale epocii socialiste. Epoca civilizației socialiste a afirmat cu plenitudine ideile și aspirațiile care înobilează ființa umană, a stimulat resursele de perfecționare continuă a actului componistic. În zilele noastre, arta corală și cântecul patriotic au devenit o tribună de propagare a ideilor înaintate ale socialismului, un mijloc de seamă de educare a maselor în scopul făuririi noii orânduiri sociale. Căci, este știut, adevărata operă de artă produce o puternică emoție și o mare satisfacție estetică asupra auditorului, are o uriașă influență asupra conștiinței sale, deschide calea spre cunoașterea profundă și multilaterală a fenomenelor vieții, a istoriei patriei, a

sentimentelor, gândurilor și faptelor contemporanilor noștri. În procesul evoluției culturii noastre contemporane, al înfloririi multilaterale a personalităților, diversificării stilistice, stimulării apropierei creatorilor de viață, cântecul patriotic joacă un rol deosebit.

Evoluția genului scoate în evidență caracterul actual, contemporan și angajat al acestuia - trăsături fundamentale care subliniază cu pregnanță idealul istoric al acestei epoci de adânci și revoluționare prefaceri, de mare efervescență, epocă ce a dobândit proporții uriașe politice, sociale, morale.

Sub înrâurirea climatului vieții noastre politice și sociale, numeroase partituri corale relevă eroismul și energiile descătuse ale poporului, ideile și aspirațiile superioare ale ființei umane, patosul dramatic și înflăcărat al grandioasei epopei contemporane, făurită sub conducerea Partidului Comunist Român.

(Muzică – „Glorios partid” - M. Neagu)

Cântecul patriotic și creația corală au rămas genurile cele mai direct legate de marile evenimente social-istorice de principalele etape ale făuririi României moderne, de gloria bătațiilor de clasă ale proletariatului.

(Muzică – „Gloria clasei muncitoare”, de Fl. Comișel)

Creația de cântece patriotice păstrează o vie legătură și dezvoltă creator intonațiile cântecului revoluționar care a însuflețit lupta comuniștilor pentru libertatea poporului.

(Muzică – „Să fii partidului oștean”, de M. Socor)

Folclorul nostru tradițional, cu minunata sa bogăție și frumusețe melodică, ritmică și modală, constituie de asemenea o sursă dintre cele mai importante de înmprospătare și înnobilare a cântecului patriotic.

(Muzică – „Hai cu mine la brigadă” - de Radu Paladi)

Din aceste două surse muzicale a luat naștere o sinteză superioară care corespunde cerințelor de înnoire continuă a genului, a mijloacelor sale expresive. Această înnoire a început cu peste 25 ani în urmă și a fost înnobilită de clasicul muzicii corale românești în viață - maestrul Ioan D. Chirescu, ale cărui cântece sunt

dedicate muncii constructive, tineretului, ostașilor, patriei și partidului.

(Muzică – „Republică, măreață vatră”)

Ați ascultat ultima emisiune din ciclul „Originalitate și elevație”. A prezentat Petre Brâncuși.